

In operarios undecimae horae

Τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τοὺς περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν

Ἐκ δύο φύσεων ὁ θεός, ψυχῆς λέγω καὶ σώματος, τὸν ἄνθρωπον κατεσκεύασεν. Ἐκατέροις δὲ πρὸς θεραπείαν παρέσχεν τὰ πρόσφορα· τῷ μὲν σώματι ἰατροὺς ἐμπείρους καὶ ποικίλα κατασκευάσματα φαρμάκων· τῇ δὲ ψυχῇ διδασκάλους σοφοὺς καὶ τῶν θείων γραφῶν βοηθήματα. Πολὺ δὲ τὸ διαλλάττον ἑκατέρου τοῦ πράγματος. Τοσοῦτῳ γὰρ τέχνης κρεϊττόν ἐστιν <ἡ γραφή>, ὅσῳπερ ἂν καὶ τοῦ γηγενοῦς σώματος ἡ ἐξ οὐρανῶν δοθεῖσα ψυχή. Ὁ τοίνυν τὸ σῶμα παθὼν εἰς τὰ τῶν ἰατρῶν ἐργαστήρια παραγίνεται, πρὸ τοῦ λόγου τὸ χρῆμα δεικνύς, ἵνα ἀγοράσῃ ὑγίαν τὴν ἄδηλον. Ἄδηλον δὲ εἶρηκα, ἐπειδὴ πολλάκις καὶ οἱ ἰατροὶ βούλονται καὶ οὐ δύναται.

Οὐ γὰρ δεσπότης τῆς φύσεως. Καὶ ὁ ἄρρωστος τὸ πάθος φυγεῖν ἀγωνίζεται, καὶ ἡ ποθουμένη ὑγεία οὐκ ἔρχεται μὴ δεξαμένη τοῦ δεσπότης τὴν κέλευσιν. Θεοῦ γὰρ μὴ ἐπινεύοντος ἑκατέρων ἄπρακτος ἡ σπουδή. Ὁ δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν παραγενόμενος, ἵνα τὴν πολύτρωτον ταῖς ἀμαρτίαις θεραπεύσῃ ψυχὴν, οὐκ ἀστοχεῖ τῆς οἰκείας προθέσεως. Οὐ χρήματα ἐπινοεῖ πρὸς τὴν τῶν ἰατρῶν τούτων δυσώπησιν. Οὐ γὰρ καπηλεύονται τοῦ Χριστοῦ τὰ χαρίσματα. Αὐτοῦ γὰρ ἀκούουσιν λέγοντος· «δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε», καὶ ἀνάργυρον παρέχουσιν ἐκάστῳ τὴν ἴασιν. Θεραπεύουσι γοῦν καὶ οὐκ ἀποτυγχάνουσιν, ἐπειδὴ συνεργεῖ αὐτοῖς αὐτὸς ὁ τὴν ἐξουσίαν ἔχων Χριστός. Ὡς τῆς παραδόξου τῶν θεραπευομένων ὀξύτητος! Ὡς τῆς ἀφράστου τοῦ θεραπεύοντος ἀγαθότητος! Ἔρχεται τις ἐνταῦθα μυρία ψήφοις ἀπεγνωσμένος, ἤδη βλέπων <ἑαυτὸν> εἰς αὐτὸν τὸν τοῦ θανάτου βυθόν· καὶ λαβὼν τῆς χάριτος τὸ λουτρόν, εὐθὺς ὑγιαίνων καὶ εὐρωστος ἐπανερχεται, ἀνακαινισθεὶς ὡς ἀετὸς εὐγενῆς, τὴν προτέραν τοῦ βίου ἀπεκδυσάμενος παλαιότητα. Ἐτερος μετὰ τὸ βάπτισμα πάλιν εἰς τὰ τῆς σαρκὸς κατολισθήσας παθήματα καὶ μολύννας τὸ τῆς χάριτος ἔνδυμα, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐλευθερίαν τῇ τῆς ἀμαρτίας δουλείᾳ ἀνταλλαξάμενος, ἡδονῶν δὲ ἀκολάστων γενόμενος παίγνιον, μηδενὸς εἶδους φαυλότητος ἀποσχόμενος, εἰς τὸ τῆς ἐκκλησίας θεραπευτήριον παραγίνεται, ἀνανεῦσαι ὡς ὁ τελώνης εἰς οὐρανὸν μὴ τολμῶν, ἔχων τῶν πεπραγμένων κατήγορον τὴν οἰκείαν συνείδησιν, ἤδη προθεωρῶν τὴν φοβερὰν ἐπὶ τοῦ κριτοῦ τῶν ἀπάντων <συναγωγὴν>, τὴν ὀξυτάτην τῶν βίβλων ἀνάπτυξιν, τὰ ἐκάστου σαλπίζόμενα ἀμαρτήματα, τὸ τῆς γεέννης σφοδρὸν καὶ ἄσβεστον πῦρ, τὸν παμφάγον καὶ ἀτελεύτητον σκώληκα, τὸν ἀμειδίη καὶ πολυστένακτον τάρταρον, τὸν φρικτὸν τῶν ὀδόντων τρισμόν, τὸν τῶν κολαζομένων ἄπαυστον κωκυτόν, τοῦ ἐξωτάτου σκότους τὴν ἀπαραμύθητον βάσανον.

Ταῦτα πάντα ἐνταῦθα παραγινόμενῳ, ἐνθυμουμένῳ καὶ φοβουμένῳ καὶ τρέμοντι, εὐθὺς Χριστὸς ὁ φιλόανθρωπος δεσπότης προὔπαντᾷ, ὡς ὁ πατὴρ τῷ καταφαγόντι τὴν οὐσίαν τὴν πατρικὴν υἱῷ, καὶ λόγοις εὐσπλαγχνίας καὶ χρηστότητος γαληνῆ τοῦ χειμαζομένου τὸν κλύδωνα. Τί λέγων; «Ἄνθρωπε, ἄθυμεις; Τί ὡς ἀβοήθητος καταφέρεις τὸν λογισμόν; Τί πεσὼν ἐναπομένεις τῷ πτώματι [ναυαγοῦντι καὶ ἀμετανόητα νοσοῦντι] ἀσθενῶν; «Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει;» Πολλὰ εἰργάσω κακὰ καὶ ἀναρίθμητα ἔπραξας ἀμαρτήματα. Ἄλλ' οὐ νικᾷ σοῦ τὸ πλῆθος τῶν παραπτωμάτων τὴν τέχνην τοῦ ἱατροῦ. Φιλόανθρωπος, φησί, λίαν εἰμί. Ἄγαθός γὰρ ἐξ ἀγαθοῦ φύσει γεγέννημαι. Εἰ ἀμαρτήσας μετανοεῖς, οὐκ ὀργίζομαι τὴν ἐπιστροφὴν δυσωπούμενος. Εἰ

συγχώρησιν πλημμελημάτων ζητεῖς, οὐκ ἐπεξέρχομαι τὴν εὐγνωμοσύνην ἀπεκδεχόμενος. Οὐ τὰ πεπραγμένα διερευνῶ, ἀλλὰ ἀμνηστίας καλύπτω χειρὶ. Μόνον γνησίαν ἐπίδειξαι τὴν μετάνοιαν, καὶ πλουσίαν δέξαι μου τῶν οἰκτιρμῶν τὴν ἀπόλαυσιν. Μόνον μὴ στήκε ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν κακῶν ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς ζωῆς σου ἀργός· ἀλλὰ δεῦρο μετανοήσας τὰ ἔργα σου, εἰς τὸν ἀμπελῶνα τῶν προσταγμάτων μου, καὶ λήψη παρ' ἐμοῦ τὸν τῆς δικαιοσύνης μισθόν». Σπεύδει γὰρ ὁ λόγος ἀποδοῦναι τὸ δάνειον ὃ πρώην καλάμῳ γλώσσης ἐχειρογράφησεν, εἰπόντος τοῦ σωτήρος τοῖς μαθηταῖς· «Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωτὶ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. Συμφωνήσας δὲ αὐτοῖς ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. Ἐξελθὼν δὲ περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐστῶτας ἀργούς, καὶ ἐκείνοις εἶπεν· Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν. Ἐξελθὼν δὲ περὶ τὴν ἕκτην καὶ τὴν ἑνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. Περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἐστῶτας ἀργούς, καὶ φησιν πρὸς αὐτούς· Τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; Λέγουσιν· Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο.

Λέγει αὐτοῖς· Ὑπάγετε ἐργάζεσθαι εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον λήψεσθε. Ὁψίας δὲ γενομένης εἶπεν ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· Κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθόν». Αὕτη μὲν οὖν ἐστὶν ἡ τοῦ σωτήρος παραβολή. Ἡμεῖς δὲ συνετῶς τὰ λεγόμενα ἐρευνήσομεν, ἵνα καὶ τὸν ἀσύγχυτον τῆς πίστεως εὖρωμεν θησαυρόν, καὶ μάθωμεν τίς μὲν ὁ τούτου οἰκοδεσπότης, τίς δὲ ὁ ἀμπελῶν καὶ τίς ὁ μισθός, καὶ τίνες αἱ ὥραι καὶ <ἡ> ἡμέρα, καὶ τίνες οἱ ἐργάται καὶ τίς ὁ ἐπίτροπος. Οἶκος μὲν οὖν ὁ κόσμος ἐστίν. Ὁ δὲ οἰκοδεσπότης αὐτὸς ὁ Χριστὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ. Ἀμπελῶν αὐτοῦ ἐστὶν νόμοι, προστάγματα, δικαιώματα, κρίματα. «Ἐξελθὼν ἅμα πρωτὶ», ἐν τῇ τοῦ κόσμου ἀρχῇ, ἐμισθώσατο εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ Ἄβελ τὸν εὐσεβῆ, Ἐνώχ τὸν εὐάρεστον, Νῶε τὸν δίκαιον καὶ πάντας τοὺς μέχρι τοῦ κατακλισμοῦ ζήσαντας εὐσεβῶς. «Συμφωνήσας αὐτοῖς ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν». Δηναρίον ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἡ τοὺς βασιλικούς χαρακτήρας ἔχουσα πατρός τε καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. Ἡμέραν δὲ λέγει τὴν ἐκάστου ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ζωὴν. «Ἐξελθὼν περὶ τὴν τρίτην ὥραν» ἐμισθώσατο Ἀβραάμ τὸν πιστότατον, Λῶτ τὸν φιλόξενον, Ἰσαὰκ τὸν ἐγκρατῆ, Ἰακώβ τὸν καρτερόψυχον, τοὺς δώδεκα πατριάρχας καὶ πάντας τοὺς μέχρι Μωϋσέως θεοσεβήσαντας. «Ἐξελθὼν περὶ τὴν ἕκτην καὶ ἑνάτην ὥραν» ἀπέστειλεν εἰς τὸν ἀμπελῶνα τὸν Μωϋσῆν, τὸν Ἀαρών, τὸν τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦν, τὸν Σαμουήλ, τὸν Δαυίδ, τοὺς λοιποὺς προφήτας καὶ πάντας τοὺς μέχρι τῆς οἰκονομίας εὐαρεστήσαντας.

«Περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν» καὶ τῷ κόσμῳ ἐπιδημήσας μετὰ σαρκὸς καὶ λέγων· «Ἐγὼ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον», εἶδεν πάντας τοὺς ἐθνικοὺς «ἐστῶτας ἀργούς». Ἐνδεκάτην ὥραν λέγει τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ τῶν καιρῶν, περὶ ἧς Ἰωάννης φησὶν· «Παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστίν». Περὶ ταύτην τὴν ὥραν «εἶδεν αὐτούς», ὡς ἔφην, «ἀργούς ἐστῶτας, καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; Οἱ δὲ λέγουσιν· Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο», οὐ πατέρες, οὐ πατριάρχαι, οὐ Μωϋσῆς ὁ νομοθέτης, οὐκ Ἡσαΐας ὁ θεολόγος, οὐκ Ἰερεμίας ὁ συμπαθής, οὐδεὶς τῶν λοιπῶν προφητῶν ἡμᾶς ἐμισθώσατο, οὐδεὶς ἡμῖν τὸν ἀμπελῶνα τῶν σῶν δικαιωμάτων ὑπέδειξεν. Ὡς τῆς θεϊκῆς φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος! Τοῖς μὲν γὰρ περὶ τὴν τρίτην καὶ τὴν ἕκτην ὥραν καὶ τὴν ἑνάτην ἐστῶσιν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργοῖς οὐκ ἐγκαλεῖ· «Τί ἐστήκατε ἀργοί;» Διὰ τί; Ἐπεὶ ἔχοντες πατέρας, πατριάρχας, προφήτας, ὀδηγούς, διδασκάλους πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν, οὐκ ἠδύναντο λέγειν· «Ὅτι οὐδεὶς

ἡμᾶς ἐμισθώσατο». Τοῖς δὲ ἔθνικοις ἐγκαλεῖ λέγων· «Τί ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἄργοι;», ἵνα τὴν ἐτοιμοτάτην καὶ εὐάρμοστον αὐτῶν ἀπολογία ἀπολογίαν ὡς ἐργασίαν δεξάμενος, τὸ ἀυθαίρετον καὶ γνήσιον τῆς ὑπακοῆς αὐτῶν φανερώσῃ δικαίωμα. Καὶ τί φησίν; «Ἐπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὁ ἕαν ἢ δίκαιον λήψεσθε. Ὁψίας δὲ γενομένης», τῆς τοῦ κόσμου συντελείας, «λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ ...» Τίς ὁ ἐπίτροπος; Ὁ παράκλητος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὁ τὰ δεσποτικά διανεμῶν χαρίσματα. Ἔχεις ἀσύγχυτον τὸν τῆς πίστεως θησαυρόν; Ἀσφαλίζου αὐτόν. Μὴ πλανηθῆς ὡς πολλοί, καὶ τὸν ἐπίτροπον οἰκοδεσπότην ὁμολογήσῃς ποτέ. «Λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· Κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθόν». Ὡ τοῦ θαύματος! Δι' ἑαυτοῦ τὸν μισθὸν συνεφώνησεν, δι' ἑαυτοῦ τοὺς ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα ἀπέστειλεν, καὶ τὸν μισθὸν τοῖς ἐργάταις ἀποδοῦναι τῷ ἐπιτρόπῳ παρακελεύεται, ἵνα καὶ τὴν ἑαυτοῦ φανερώσῃ ὑπεροχὴν καὶ τὴν ἀσύγχυτον τάξιν δείξῃ τοῦ πνεύματος. «Ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθόν», ἐκεῖνον ὃν ἐγὼ συνεφώνησα, «ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων», ἵνα μήτε ἐν αὐτῇ τῇ ἀποδόσει ὡς ἔσχατοι μέλλωσιν ἀθυμεῖν καὶ τοῖς λογισμοῖς ταλαντεύεσθαι.

Ἄρα καὶ ἡμῖν τοῖς ἐσχάτοις τὸν συμφωνηθέντα τοῖς πρώτοις δώσει μισθόν; «Καὶ ἐλθόντες οἱ ἔσχατοι ἔλαβον ἀνά δηνάριον. Ἐλθόντες δὲ καὶ οἱ πρώτοι, ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται· καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνά δηνάριον, καὶ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότη». Οὐ κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου. Ἀκριβῶς γὰρ ἠπίσταντο ὅτι οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ ἐπίτροπος ἢ προσθήκην ἢ μείωσιν ποιῆσαι τῷ συμφωνηθέντι μισθῷ. «Ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότη· Ὅτι αὐτοὶ οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν εἰργάσαντο, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας τοῖς βαστάσασιν τὸ βᾶρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα». Βᾶρος τῆς ἡμέρας λέγουσιν τὴν βαρυτάτην ἐν τῷ νόμῳ διαγωγὴν, καὶ τὸν καύσωνα τὴν αὐστηρίαν τὴν νομικὴν. «Ὁ δὲ πρὸς ἓνα τῶν γογγυζόντων φησίν· Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε» (Ἐταῖρόν σε φημί διὰ τὴν κοινωνίαν τοῦ σώματος). «Οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; Ἄρον τὸ σὸν καὶ ὑπάγε. Θέλω δὲ τούτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί». Σοὶ ἀποδίδωμι ἐπειδὴ χρεωστῶ σοι μισθόν. Τούτῳ δὲ δίδωμι· χάριτι γὰρ ἐστὶν σεσωσμένος καὶ οὐ μισθῷ. Ἐξέρχεται καὶ νῦν διὰ τῶν προφητικῶν καὶ ἀποστολικῶν καὶ εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων πάντας εἰς τὸν πνευματικὸν ἀμπελῶνα μισθούμενος. «Ἐξέρχεται ἅμα πρῶί», ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῆς νηπιότητος. «Ἐξέρχεται περὶ τὴν ὥραν τὴν τρίτην», ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἐκάστου νεότητος. «Ἐξέρχεται περὶ ὥραν ἕκτην καὶ ἑννάτην», ἐν τῇ μεσότητι καὶ παρακμῇ τῆς ἡλικίας. «Ἐξέρχεται περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν», ἐν αὐτῷ τῷ γήρει καὶ τῷ τέλει τῆς ἐκάστου ζωῆς. Προτρέπεται σε κἂν τὴν μίαν ὥραν εἰς τὸν ἀμπελῶνα ἐργάσασθαι, ἵνα αἰώνιον σοι βασιλείαν χαρίσῃται καὶ ἀνάπαυσιν πολλήν.

Τοιγαροῦν τὴν σπ[ουδὴν] καὶ τὴν προθυμίαν ὀψέποτε ἀνάλαβε, ὦ[στε] τὸν πεπαλαιωμένον σὸ[ν] μυριορράφον καὶ κατά[ρρυ]πον καὶ βαρύτατον χιτῶνα τῶν ἀμαρτημάτων διὰ τοῦ βαπτίσματος ἢ διὰ τῆς μετανοίας ἀπόρριψον, καὶ ὡς ἀετὸς [ἀνακαί]νισθεις τὴν νεότητα, [ἄρ]πασον τὴν δεσποτικὴν προτροπὴν πρὶν ἀρπαγῆς παρὰ ἀγγέλων εἰς ἄδην. Δάκρυσι καὶ στεναγμοῖς καὶ ἐλεημοσύναις τὸν κριτὴν τῶν ἀπάντων πρὸς οἶκτον ἐπίκαμψον, τὸν βοῶντα καὶ λέγοντα· «Ἐὰν ἐπιστραφεῖς στενάξης, σωθήσῃ». Οὐ βραδύνω, οὐ μέλλω, οὐχ ὑπερτίθημι. «Ἐτι λαλοῦντός σου ἐρῶ· Ἴδου ἐγὼ πάρεμι». Αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ΑΜΗΝ.